

„ Non est mortale quod opto „

Mesalia

ORGAAN VAN DEN — — —
OUDHEIDKUNDIGEN KRING
— — — VAN WUESTWEZEL

(DRIEMAANDELIJSCH TIJDSCHRIFT)

Derde Jaargang

1928

Nr. 1

Oudheidkundige Kring van Wuestwezel

EERE-VOORZITTERS :

Baron R. de Kerchove d'Exaerde, Burgemeester van Wuestwezel.
Z. E. H. Raeymackers, pastoor-deken, Esschen.

VOORZITTER : Jos. Van der Jonckheyd, kosten-drukker.

ONDER-VOORZITTER : Artur Bosschaerts, onderwijzer, Gooreind.

SEKRETARIS : Karel Peeters, gemeentearchivaris.

SCHATBEWAARDER : Frans Verstraelen, onderwijzer.

AFGEVAARDIGDE VAN HET GEMEENTEBESTUUR: Corn. Theuns, schepen.

BESTUURSLEDEN :

E. H. J. Van Loenhout, onderpastoor.

Jozef Cools, onderwijzer.

Gustaaf Goris, onderwijzer.

Jozef Van den Zegel, onderwijzer, Achterbroeck.

BESCHERMENDE LEDEN :

Gemeentebestuur van Wuestwezel.

Hoogerw. Mgr. Hoppenbrouwers, prelaat van Grimbergen.

Hoogerw. Mgr. S. Le Grelle, huisprelaat van Z. H. den Paus, Bibliotheek van het Vatikaan, Rome.

Gravin L. du Chastel de la Howardries, Hollain.

P. Vermoelen, lid der Bestendige Deputatie, Hoboken.

J. Schobbens, griffier der provincie Antwerpen.

Petrus Aerden, gemeenteontvanger.

Jan Augustijns, Westdoorn.

J. Berben-Van Beeck, Kl. Beerstraat, 24, Antwerpen.

Maria Bervoets, onderwijzeres.

J. F. Bevin, Oud-leeraar H. B. S. Bergen op Zoom (Holl.)

Alfons Beyers, Dorp, 58.

A. Bogaert, gemeentesekretaris, Borgerhout.

Dr V. Bosschaerts, geneesheer.

L. Braeckmans, drukker-uitgever, Brecht.

Frans Breugelmans, Handelslei.

W. J. J. C. Bijleveld, archivaris, Leiden (Holl.).

E. H. Celens, pastoor, Achterbroeck.

E. H. G. Celis, conservator v. h. Folklore Museum, Gent.

Fr. Collin, Consciencestraat, 13, Antwerpen.

Louis Cools, Handelslei, 67.

Armand Cosemans, Ballaerstraat, 50, Antwerpen.

Jos. Cosemans, De Beuckerstraat, 17, Antwerpen.

R. Cuvillier, Brantstraat, 27, Antwerpen.

Gustaaf Deckers, Candidaat-Notaris.

E. H. C. De Clerck, Tolstraat, 54, Antwerpen.

E. H. L. De Coster, pastoor-deken, Eeckeren.

Edm. De Decker, Kerkplaats, Gooreind.

E. H. Karel De Decker, onderpastoor, Berlaer.

Wed. Eug. De Graef, Bredabaan, Gooreind.

Baron Fernand de Kerchove d'Exaerde, Kasteel « Sterbosch ».

Jonkvrouw Gwendoline de Kerchove d'Exaerde, Kasteel « Sterbosch ».

Baron Henri de Kerchove d'Exaerde, arrondissementskommissaris, Gent.

Jonkvrouw Marie-Claire de Kerchove d'Exaerde, Kasteel « Sterbosch ».

Jonkvrouw Marie Louise de Kerchove d'Exaerde, Gent.

Baron Thierry de Kerchove d'Exaerde, Kasteel « Sterbosch ».

J. De Ridder-Van Beeck, Statiestraat, 17, Waterloo.

Alf. De Vrin, Edelinckstraat, 24, Antwerpen.

E. H. Gagelmans, pastoor, Hulsen (Baalen-Nethe).

Const. Goetstouwers, Calmpthoutsche Steenweg.

E. H. A. Goossenaerts, Legeraalmoezenier, Antwerpen.

Prof. Dr L. Grootaers, hoogleeraar, Leuven.

E. H. Alb. Henderick, leeraar.

Corn. Hens, maalter.

Jaak Hens, maalter, Meersel-Dreef.

H. Hoeven-Van den Wijngaert, expert-boekhouder, Hove.

Aug. Janssens, leeraar, De Bosschaertstr. 229, Antwerpen.

Jan Kenis, Westdoorn.

C. H. Koenraads, leeraar M. O. Galileistr., 131, Den Haag (Holl.).

Hub. Kunst, onderwijzer, Rheden (Holl.).

WESALIA

Orgaan van den Oudheidkundigen Kring
van Wuestwezel

ABONNEMENTSPRIJS : 5 fr per jaar ; Buitenland 10 fr.

Redaktiesekretaris : KAREL PEETERS, Wu stwezel.

Beheer : FRANS VERSTRAELEN (postcheckrekening nr 1656.25)

De Schuttersgilden van Wuestwezel

I. - Het Kolveniers-, Bus- of Sint-Kristoffelsgild

1. HET GILDEBOEK. - Hoe het er uitziet en wat het behelst.

Geen Gild bestaat er zonder « *Keure of Kaerte ende ordonnancie* », d. i. zonder instelbrief met zijn voorschriften en voorrechten, zijn plichten en schikkingen, gelijk geen maatschappij zonder standregelen of reglement. Jammer, dit allerbelangrijkste stuk, de huiselijke wet van het Kolveniers- of Busgild is tot nu toe, noch oorspronkelijk, noch afschriftelijk onder de hand gevallen.

Een boek is gelukkiglijk bewaard en in eere gebleven : het Gildeboek, een groot foliant, 40×26, dat acht katernen of boeken van twaalf vellen zwaar papier omvat; van het tweede, misschien wel van het eerste af, is het loodrecht gelijnd als bestemd tot boekhouding; het laatste alleen heeft geen lijnen en draagt eene nieuwe bladcijfering.

De katernen, gevestigd tusschen week karton met stijfperkamenten omslag, zijn met eindjes pees aan drie lichtlederen riemen, drie centimeter breed en twee-en-twintig lang op evenredigen reepel karton, bij middel van kleine en dunne strookjes varkensleder, langs buiten op het plat stevig kruiswijs vastgesnoerd. Met twee grauwe linten werd het vroeger toegestrikt.

Veelvuldig en aanhoudend sedert 1673 in gebruik tot nog over eenige jaren, is het deerlijk gehavend : de katernen zijn losgeraakt,

het karton is vermurwd, het perkament afgesleten, een stuk ervan weggescheurd en een gat uitgeknaagd.

Het is eigenlijk geen Gildeboek, zoo het behoort, waar men voor eerst de voornoemde « *Keure of Kaerte* » meesterlijk in overschreef, en dan in den loop der jaren gewetensvol aantekende wat er in het Gild beslist en verricht werd, wat er in voorviel en hoe het er meê verging in de beroerde tijden die het beleefde. Waren de eerste bladen, die denkelijk beide onbeschreven bleven, oorspronkelijk daarvoor opengelaten? Het kan.

Het onderhavig Gildeboek — het weze alzoo voorts genoemd — is vanaf blz. 90 uitsluitelijk ingenomen door de jaarrekeningen der dekens.

Van de eerste gildejaren zijn het onder hoofding : « *Allen notisiën van de dekens van de Bussen beginnende inden jaere 1662* », enkele kennisgevingen in twee, drie regels dat de dekens « *rekening ende bewys van den jaere...gedaen hebben* », dat zij « *vol ende al betaelt* » hebben « *ende de Gulde daarvan voldaan* ». Alsook de schets van rekening van het gildejaar 1673-1674, buiten de uitgave voor « *kleste tot behoef van de Gulde* » brengt niets meer ter wete.

Met het Gildejaar 1674-1675 beginnen de rekeningen, (blz. 91 en voortgaande blz. 94 en volg.) omstandig opgemaakt te worden en openen het uitgebreidste en zaakrijkste gedeelte van het register, met nagenoeg tweehonderdtachtig bladzijden die schier al de gegevens aan de hand doen om desnoods de oude « *Kaerte ende ordonnancie* » te kunnen samenstellen.

« *Ingaende ende begonnen op den achten dach der maendt September* » van het eene « *ende expereerende* » sluitende op gelijken dag van het volgende jaar, vingen ze gewoonlijk aan met « *arsutcken reeckeninghe ende bewijs* » — (« *ende reliqua* » later soms bijgevoegd) dewelcke is doende ende overghevende... deken van de Cloveniersgulde » van zijne « *handelinghe der numestraesen* » later verbeterd tot « *administratie* » die hij « *in den voorleeden jare heeft gehandelt ende ghenooten van den ontfanck ende uijtgheef van de ghulde weeghe* » « *ten tijde van sijne bedieninghe* » of « *van allen sijnen tijdt voelghens sijn paipieren daarvan sijnde* » « *van alles tot alles* ».

De rekeningen werden gedurende vijftentwintig jaren tot de minste bijzonderheden ingeschreven : een honderdtal bladzijden ernstige en degelijke boekhouding.

Van 1701 tot 1712 zijn het wederom eenvoudige berichten of « *notisiën* » zooals van de eerste gildejaren, op eene halve bladzijde.

Deken Petr. Jan Beyers' rekening (1701-1702) is « *tot sijnen huijsen verloren gegaen* ». Die van zijn onmiddellijke opvolgers staan ook niet geboekt : ze « *sijn altemaet op een klaet uijtgetrocken en alsoo voldaan* » (blz. 195).

Met het Gildejaar 1713-1714 begint Deken Adriaan van Looveren opnieuw de zijne uitvoeriger in te schrijven. Het blijft niet duren : stillekens aan worden ze ingekort, zoodat vanaf 1745 de rekening-opgaven slechts twee bladzijden beslaan en vanaf 1763 maar ééne meer. Hadden de dekens het zoo nog maar volgehouden, doch de eeuw had op ver na haar einde niet bereikt of de loffelijke gewoonte was hun reeds ontleerd, het Gildeboek in te vullen « *naer stiel ende maniere van reeckeninge* » van vroeger.

Die dan volgen zijn ofwel aldus samengevat : « *voor ontfanck van geheel het jaer* » en « *voor alderlijen uijtgeeff* » of geven enkele melding van de verteerde gelagen en andere kleine onkosten bijeengerekend, dan opgesomd, dan niet. Van af 1874 — is het wel weerd aangehaald? — staat er slechts armzalig en koudweg : « *afgerekend, is voldaan, te kort of blijft in kas* » dien of dien dag, zelden op den vastgestelden der vorige tijden. In 1688 zette voor de eerste maal de hoofdman, en in 1717 de aanwezige gildebroeders eigenhandig hun naam onderaan de rekeningen.

Uitgebreid of ingekort volgen deze elkander zonder onderbreking op tot het jaar 1835. Dan zijn ze zoo wat rechts en links tusschengevoegd. Verschillende ontbreken. Van 1838 tot 1862 nemen ze de laatste bladzijden in en van 1874 tot 1909 staan ze vooraan in het boek.

Het laatste katern vermeldt het feit der oprichting van het Busgild met eenige bijhooijige wetenswaardigheden en den eersten naamrol, ter aanvulling ingezet, van « *allen gueldenbroeders... soowel die van eerst af in de Gulde geweest zijn als naer datom* ».

Eerst in 1695 vervolgd, werden de naamrollen tot het jaar 1823 door de hoofdmannen zorgvuldig bijgehouden, zooals het verder zal blijken.

Buiten eenige ingelaschte aantekeningen, noodige ophelderingen en toepasselijke beschouwingen, zijn de menigvuldige bijzonderheden ten dienste van de verhandeling die wij over het Busgild in gang zetten, uit het besproken boek, blad voor blad doorsnuffeld, opgediept : ruimschoots uit de breedvoerige Gilderekeningen van 1674 tot 1700 en van 1713 tot 1742, en dan steeds in afnemende mate tot het volgende jaarthonderd dat bijna niets belangrijks meer aanbrengt.

Ondanks zijn gebreken en leemten is en blijft het Gildeboek een

kostbare bron waaruit het dorpsgildeleven der Bus weelderig genoeg opborrelt en het volk van vroeger, treffend weerspiegeld, naar voren komt met zijn godsdienstigen aard en grilligen omgang, met zijn vrome deugden en ruwe gebreken, met zijn jolige pret en dwaze leute, met zijn vreedzaam gemoed en woelig leven.

« De oude Gilden leeren ons het volk kennen. Heel de gemeenschap leefde het gildeleven mede. In de oude bestoven boeken en verbleekte schriften halen wij wel is waar altijd geen schitterende feiten op, om eenigerwijze Jan ter Gouw uit zijne verhandeling « De Gilden » na te schrijven. Eenvoudige bijzonderheden, kleinigheden ja, nietigheden in schijn, uit het leven onzer voorvaderen, die in naïeve ongekunstelde taal en uitdrukking ter plaatse gebezigd, neergepend, er ons te liever om zijn en ons het meest belang inboezemen, naast en in elkander gepast als de samengeraapte scherven eener vaas, geven ons de vormen terug waarin de volksgeest zich geuit heeft en waardoor hij na eeuwen zich wederom aan ons openbaart ».

2: HET GILD. - Vanwaar de benamingen : Kolveniers-, Bus- en Sint-Kristoffelsgild.

Het Gild, waarvan sprake, is gekend onder de benamingen van Kolveniersgild, Busgild en Sint-Kristoffelgild, die alle drie hier, en zowat overal, volle burgerrecht verkregen.

De Kolveniers, van het begin af, en ter zake in het Gildeboek, zelden anders dan « *Cloveniers, cleuveniers* » en elders nog « *Coloveniers, Coleuveriers*, geheeten, ontleenen hun naam aan het oude vuurwapen « *clove, colove, clover, colover* », in het Fransch « *coulevrine* » voortkomende van « *coulevre* » dat slang beteekent.

Het was een soort lontroer van gegoten of gesmeed ijzer met een loop of bus, in het begin lang en dun als een jonge slang, op een plompe en zware schacht gehecht, langsonder breed uitlopend, schier onhandelbaar en rustend op een vorkstok. Later werd het fatsoenlijker, korter, veel lichter en vooral draagbaar, alhoewel het bij het ontstaan van het Gild, nog zoo gemakkelijk niet te hanteeren viel.

Het lijdt geen twijfel dat al vroeg reeds, hier zoowel als op een ander, de « *colove* » bekend was en er mannen waren die er mede omgingen en wellicht zich in het schieten oefenden op de doelhoven van Sint-Joris en Sint-Sebastiaansgilden. Het oude keurboek van het dorp, voor de eerste maal overgeschreven ten jare 1500, verbood op straf van boet en schadeherstelling te schieten « *metten staelen boge*,

coloven ofte metter boll in der straeten aent kerckhof of andere straeten oft in de ackeren onder de huysen » « aesgeuyx aen ae capeue wi doorne... ende aen alle capellen alhier. »

Rond 1770 ging men in het boek over tot het schrijven « *Colveniers* »; bij letterverspringing werd *clove*, *colve*, later *kolf*, en *clove-niers*-, *colveniersgild*. Deze oude schrijfwijze werd tot over het midden der volgende eeuw gehandhaafd. Sedert de verandering der spellinge is het algemeen : *Kolveniers*, *Kolfschutters*, *Kolveniersgild*.

Het vroegere geweer verwisselde langzamerhand zijn naam « *clove*, *colover* » voor dien van « *bus* ». Eerst bleven beide samengekoppeld en gangbaar in uitdrukkingen als « *met coloveren ofte bus-sen gewapend* », doch « *clove* » moest het bekoopen en het opgeven voor « *bus* » alleen.

In vorige eeuwen werd allerlei geschut onder « *bus* » gerangschikt, zoowel het grof geschut, bestaande enkel uit een zwaren loop « *de mortieren, bombaerden ende donderbussen* » die steenen uitwierpen, (de voorgangers der kanonnen) als het klein geschut, waarop de loop, de bus op een houten schacht gevestigd was : de « *half-haecken, roeren, couleuvrinen ende alle andere stocken die vier schieten* » (1) gelijkstaande met onze geweren.

Algemeen sedert de zestiende en vooral sedert de zeventiende eeuw hoorde men alleen « *hanthus*, *schietbus* » of eenvoudig « *bus* » het deel dus voor het geheel. (2)

De gildebroeders hieten « *bus- of hanthuschieters* »; hun gezelschap : het « *Busgild* » en zooals het Gildeboek het meermaals verneemt : « *de doelbus, de hanthusche in Woestweezel, de bus of busche binnen Wostvesel* », of kortweg zooals nu nog « *de Bus* ».

Nergens vindt men in voormeld boek, *buks*, *buksgild*. Naar de woordafleiding (hgd. Büchse) en naar de huidige beteekenis zijn beide een geweer, doch de buks (3) is verschillend van het gebruikelijke in het kolveniersgild : de loop is korter, niet effen rond, naar getrokken of gegroefd. De buks was overal gekend doch niet toegelaten om er prijs mede te schieten.

Elk gild was van in de vroege middeleeuwen zooveel als eene godsdienstige broederschap. Het koos een beschermheilige, wiens feestdag alle jaren gevierd werd met optocht, gildemis en een smakelijk maal.

Het Busgild alhier had Sint Kristoffel tot patroon en werd ook

(1) K. Stallaert, Glossarium I. 303.

(2) Uit van Dale's Woordenboek : Bus : loop van een schietgeweer.

(3) Buks, kort geweer met een getrokken loop.

naar dien naam « *de gulde van Sinte Cristoffel* » getiteld.

Volgens de oude overlevering die nog onder de geloovige menigte voortleeft en nog immer waard herinnerd is, was Sint-Kristoffel een sterkgespieerde reus van de hoogste manslengte en met eene verbazende kracht. Uit Palestina herkomstig waar hij in dienst stond van zijn vorst, was hij meer ingenomen met den Opperkoning van het heelal. Om Kristuswil en ter uitboeting van zijn vorig leven, stelde hij zich gansch ter beschikking van zijn evenmensch. Hij vestigde zich aan den oever eener rivier om op zijn schouders de reizende pelgrims over te zetten. Eens verscheen hem een minzaam kindje dat hem zoo lieflijk aansprak : « Man, kunt gij mij ook eens overdragen? » De struische Kristoffel bekeek het glimlachend. Hij nam het als een pluimken op en wilde met lichten tred het water doorwaden. Doch het pluimken werd als lood zoo zwaar en drukte den krachtigen kerel gansch te neer.

— « Maar kind, wat weegt gij toch door! » waagde hij.

— « Beste man, » wedervoer de lieve kleine met het stemmeken van een zilveren klokje : « weet het, gij draagt den Schepper van Hemel en Aarde... plant uw staf in den grond, hij zal een boom worden. » en opeens was het weg.

Hij die zich te voren « *reprobus* », verworpeling heette, kreeg den naam van « *Christophorus, Kristusdrager* » en stierf martelaar onder den Romeinschen Keizer Decius, rond het jaar 250 der Kristelijke tijdrekening.

De Kolveniers hadden bijna overal tot patroon gekozen den H. Christophorus, die een van de « *veertien noodhelpers* » is, wier vereering zooveel opgang maakte. Bij het Kristen volk was er in de vroegste tijden een algemeene aandrang om zich onder de bescherming te scharen van een dier heiligen, die het met hardnekkige overtuiging voor machtige voorsprekers hield bij God en voor werkdadige helpers in al zijn nood.

Onze Gildemannen zagen daarenboven naar dien heilige op, in hem beschouwende de verpersoonlijking der lichamellijke kracht waar zij ook moesten mede bedeed zijn : immers de kolfbussen wogen vrij zwaar en de behandeling was lastig : geen andere dan struische en ervaren mannen konden in het begin als kolfschutters optreden.

Een uitstekende naastenliefde bezielde den Heilige, en zoo was hij voor alle Gildebreeders ook nog een voorbeeld dat hen aanspoorde om de gemeenzame broederlijkheid door de « *Kaarte* » opgelegd te beoeren en, naar de spreuk van de H. Schrift, « het genoegten te smaken als broeders onder elkander te leven, »

De H. Christophorus wordt afgebeeld met het zegenend Jezuskind op den linkerschouder, en den staf, tot een gebladerden boom opgeschoten, in de rechterhand.

Zijne gedachtenis wordt door de H. Kerk jaarlijks den 25 Juli gevierd.

Het bestaan in 1580 van de « *herberge genaemt S. Chrystoffel bij de Kercke naest de pastorije* » bewijst dat de Heilige hier niet onbekend was.

(Wordt voortgezet).

Sagen

I. DE VERZONKEN SCHAT.

Het moet gebeurd zijn in grijze, grijze tijden in het Noord-Brahantsche Kempenland. In een ver verleden, toen het rumoer verstilde op de dorpen, toen de Kempen nog geheel-en-al het land was van hei en bosschen, toen de onmetelijke bruine heide als een oneindigheid zich heenstreckte naar den wijden einder, waar sombere, ruischende mastbosschen als een donkere wal de wereld afsloten, toen moet het gebeurd zijn tusschen Wuestwezel en Zundert, twee eeuwenoude dorpen.

Daar lag op de heide een schat in den grond verborgen. Het was een kostbare rijke schat. Hoe hij daar was gekomen, bleef een duister geheim. Niemand wist het met zekerheid. Was het de schat van een schuwen, eenzelvigen grijsaard, van een rijken, schrapenden vrek, die er vroeger gewoond had, wiens handen vereelt waren door harden arbeid, zijn leven lang, en die zijn lichaam stram en stijf gezwoegd had, alleen maar om het simpel genoegens geld op te stapelen, zijn hebzucht te verzadigen in den schitterglans van het goud, en met een kindsch plezier, met bevende vingers te graaien in de opgehoopte goud- en zilverstukken? Was zijn schat hier verborgen en had hij zelfs wantrouwig en in felle hebzucht gezwegen tot zijn laatsten snik?

Men wist het niet...

Of was de schat in den grond gestopt door dieven, die hem geroofd hadden en hem niet gebruikten, uit bange vrees voor ontdekking of verraad?

Men wist het niet...

Of was er misschien een verhaal van bloed en verschrikking aan verbonden, aan dezen verborgen schat? Was hij in de heide begraven, om hem later terug te halen, in die verre, onzekere tijden, toen aftrek-kende en vluchtende legertroepen de alleenstaande boerenhoeven plunderden en in brand staken, na de bewoners verjaagd te hebben?

Men wist het niet...

Maar één ding was zeker : de schat was er. Hij lag ergens begraven, diep onder het warrige heidekruid. Dat wisten ze allemaal, de heidebewoners; de grijsaards vertelden het in de lange winteravonden, bij het flakkerend haardvuur, aan hun kinderen en kleinkinderen. Het was een overlevering van geslacht tot geslacht. De schat lag daar, een groote rijkdom, nog aangetast...

Er ontwaakte bij twee boeren, die naast elkaar in een armoedige hut op de heide woonden, een felle begeerte. Ze hadden elkaar dikwijls gesproken over den verborgen, kostbaren schat; in beider gemoed was de hebzucht ontstaan en de heete begeerte in éénmaal, zonder moeite, rijkdom te verwerven, schroeide door hun verbeelding als een felle vlam. Als hun ossen moeizaam den ploeg trokken door den dorren akkergrond, als ze in het schemeruur uitrustten van den dagelijkschen arbeid, speelde de gedachte aan den begraven schat hun door het hoofd. Ze besloten ten laatste hem te zoeken, zij tweeën. Niemand zou dan ooit eenige aanspraak kunnen maken. In 't diepst geheim werd het plan overlegd. De schat lag ergens op de heide : hij zou voor den dag komen. Ze zochten in alle stilte, vele nachten achtereen. Met schop en spade doorwoelden ze den grond, waar ze de plaats vermoedden, doch de schat werd niet gevonden.

Het was op een geheimzinnigen nacht in 't najaar, als de heide zich bereidt om den winterschen dood in te gaan. Een rossige volle maan stond hoog aan den wolkloozen hemel, de mastbosschen aan den rand der zwijgende heide, waren met blauwige waden behangen. Ze stonden dreigend-zwart, of ze een duister geheim in zich droegen. Het dorre heidekruid ritselde, alsof duizenden tongetjes fezelde van onzichtbare nachtelven, die dansten in 't maanlicht, alsof koddige kaboutertjes op gesneden rietpijpjes een vreemde muziek leerden. Het was spookachtig op de Kempische heide...

Een eenzame wandelaar, die zich wat verlaat had, en nu op dit ongewone uur hier dwaalde, zou de donkere, gebogen gestalten der beide boeren hebben zien opdoemen in het tooverachtig maanlicht. Ze spitten in den taaien heidegrond en groeven weer een diepen kuil.

Het blank der spaden glom zilverachtig, als ze met telkens driftiger zwaaien de schoppen aarde op zij wierpen. Stil zwiigend, somber vroetten ze voort, telkens gejaagder. Hier moest de schat liggen. In beider gemoed gloeide de hebzucht als een verterende brandende koorts; voor hun oogen glom den glans van 't begraven goud. De kuil werd steeds dieper, dieper; een menschenlengte diep. Plots stiet een der gebukte gravers een zachten kreet van verrassing uit...

Hij had met zijn spade een zwaar, hard voorwerp aangeraakt en het scherp der spade stuitte krassend op een steenen of ijzeren ding. Hier was de schat! Alsof de Satan hen najoeg, zoo haastig groeven ze verder. Het was een groote, breede ijzeren kist...

Ze schraafden het roodige zand van deksel en wanden. Daar lag de schat op den bodem van den kuil. Ze dansten in zotte vreugde rondom den rand.

Ha! goud zouden ze hebben, goud en zilver om met bevende vingers in te graaien, om hun heeten gelddorst te verzadigen en hun blikken te streelen met den glans van onmetelijke schatten... De roode maan verlichtte als een fakkel de heide; het was een somber tooneel, die zwoegende mannen, die in gejaagde onrust trachtten de kist uit den kuil te heffen. Doch het ging moeilijk, de kist was zwaar als lood en diep was de kuil.

Maar ze hadden touwen meêgebracht, ze schoven die onder de kist en gingen elk aan een kant van den kuil staan. Nu trokken ze uit alle macht. Ze plantten de voeten in 't losse zand, bogen hun lijf en trokken, trokken... Zwaar, zwaar woog de last; het zweet parelde op hun voorhoofd, maar de schat achterlaten, dat niet, dat kon toch niet!...

Ze vorderden en haalden de touwen telkens meer in...

Nog eenige oogenblikken en de rijke buit zou in hun bezit zijn... Maar de duivel, die listige aartsschurk, was aan 't werk geweest. Hij had ze laten begaan tot hiertoe. Nu wachtte hij zijn tijd af...

Rustte er geen vloek op dien schat, kleefde er bloed aan die bijeen-geschroefde goud- en zilversttkken, was die rijkdom oneerlijk verkregen goed van een woekeraar, die er eeuwen geleden gestorven was?... Men wist het niet...

Maar Satan beloofde zijn kans. Hij had de vlam der geldzucht in 't gmoed der heidebewoners aangeblazen tot een laaien gloed. Hun oogen schitterden, een grimmige lach ontblootte hun tanden. Nu geen armoe meer, geen sloven, geen zwoegen, nu weelde en rijkdom, de schat was hun...

De Satan voer in de mannen en een godslasterlijke, wreede vloek

klonk uit hun monden en schrijnde akelig in de nachstilte.... De Hei lag donker als een hellespelonk.

Toen dreunde plotseling een krakende slag, 't was of men 't schaterlachen hoorde van helse geesten, de touwen braken, knapten als draden en donderend plofte de schat in de diepte, terug in den grond en zonk onpeilbaar diep in de heide. De mannen waren, bleek lijk dooden, weggevlucht...

De schat bleef liggen in de Kempische heide, als een blijvende herinnering en waarschuwing voor de eenvoudige heidemenschen. Dat de glans van het goud hen nimmer verlokken moge, daar arbeid en tevredenheid meer zegen bezorgt, dan in jachtige begeerte te delven naar onbereikbare schatten.

Zoo luidt de sage van den verzonken schat.

Hub. KUNST.

Wuestwezel in de Kerkelijke Geschiedenis van Antwerpen

In « Bijdragen tot de Geschiedenis » behandelt de E. H. Dr. Fl. Prims de Kerkelijke geschiedenis van Antwerpen. Eerst verscheen « Het Kerkelijk Antwerpen rond het jaar 1200 » (1) en in aansluiting daarmede « Kerkelijk Antwerpen, van de regeering van bisschop Wiard tot het einde der XIIIe eeuw. (1238-1296) » (2). Deze voor de Antwerpsche kerkelijke geschiedenis zoo kostbare studie is tevens voor Wuestwezel niet zonder belang.

Immers, we kennen daaruit de stoffelijke toestand van het kapittel van O. L. Vrouw en der geestelijke gestichten te Antwerpen, die benevens op vele andere plaatsen, ook op het grondgebied onzer gemeente goederen in eigendom of tienden te heffen hadden.

Ten gerieve onzer lezers zullen we de verschillende punten, die Wuestwezel aanbelangen, aanteekenen :

I. HET KAPITTEL VAN O. L. VROUW.

Uit de periode 1276-1286 zijn een viertal brieven overgeschreven en daartusschen is er een van *Mei-Juni 1279*, waarin gezegd wordt dat

(1) XVII, blz. 361 - 424.

(2) I. De regeering van bisschop Wiard, 1238-1247 (XVIII, blz. 197-241).

II. Bisschop Nikolaas van Fontaine, 1248-1273 (XVIII, blz. 321-382).

III. Bisschop Ingelram van Créquy, 1273-1286, XIX, 1-126).

IV. Bisschop Willem van Henegouwe (1286-1296), nog niet verschenen.

het Kapittel in erfpacht geeft aan Jan van Wesele al zijn goederen aldaar tegen een pond Leuvensch en twee hennen elken Bamis, en vier sisters drie veertelen koorn telken jare op 30 November waarboven een overzetsgeld van drie schellingen.

Hier volgt de vertaling van den brief :

Gosuinus van Wesele vermaakt aan het Gasthuis zijne gebouwen, opgericht en op te richten op grond van het Gasthuis te Wesele, indien hij zonder kroost sterft.

29 JUNI 1265.

Aan allen, die deze brieven zullen zien, Gosuinus, genaamd van Wesele, en Ida, zijn vrouw, heil en ter kennisgeving der waarheid.

Daar wij met toestemming en vergunning van de Overste en van het Convent, en van de beheerders van het Gasthuis te Antwerpen, op eigendom van gezegd Gasthuis en op zijn goederen gelegen in de parochie van Wesele, gebouwen hebben doen oprichten in tamelijk kostelijken trant, zooals het ons beliefte, willen wij U allen laten weten, dat wij gezegde gebouwen op dit goet hebben opgericht, op deze voorwaarde, dat, indien wij, te zamen of afzonderlijk, een wettigen erfnaam van eigen bloed mogen hebben, na betaling aan gezegd Gasthuis, voor afkoop van gezegde gebouwen, van tien pond Leuvensche munt, het ons zou toegelaten zijn dezelfde gebouwen op gezegde gronden af te breken en naar onze beliefte te gebruiken.

Indien wij echter kwamen te overlijden te zamen of afzonderlijk zonder kinderen of een erfgenaam van eigen bloed, zullen deze gebouwen in 't algemeen en in 't bijzonder, reeds opgericht of nog op te richten op gezegd goet, volgens de akte daartoe opgemaakt en bezegeld met de zegels van het Gasthuis en van de stad Antwerpen, zonder eenige vermindering, en niettegenstaande alle tegenstrijdigheden, vrij toekomen aan voorzeggd Gasthuis.

Alle voorgaande schikkingen en elk punt in 't bijzonder, willen wij eenparig, met wederzijdsche toestemming, om ons eeuwig heil te bekomen, onderhouden en kracht van zekerheid zien verkrijgen, vrijelijk afstand doende van verbreking of wijziging van alle voorgaande. Ten bewijze daarvan, gezien wij zelf gen eigen zegels bezitten, is de zegel van T, onzen geïnvesteerden pastoor van Wesele, deken van het Concilie van Beek (5) in onze plaats aan de tegenwoordige gehecht, samen met de zegels der eer(bied)waardige heeren den Prior der Predikheeren te Antwerpen en den Cantor der Kerk van O. L. Vrouw, die bij deze, onze akte tegenwoordig waren en van den Deken der Kerk van Lier, provisor van gezegd Gasthuis.

Gegeven ten jare O. H. 1265 op den feestdag der Apostelen Petrus en Paulus.

Deze Jan van Wesele vinden we nog vermeld in een verhuringsakte van Augustus 1260 waarin hij optreedt als getuige samen met de heeren van O. L. V.-kerk. (3)

(3) XVIII, blz. 359.

(5) Het *concilium Bekense* was de eigennaam van het dekenaat Hilvarenbeek (Bisdom Luik).

II. HET O. L. V. GASTHUIS.

Zooals gezegd wordt, zijn de begiftingen uit de jaren 1236-1246 (de eerste opbloei van het gasthuis) hoofdzakelijk van belang voor wat aangaat de vermelding van plaatsen of bijkomende bijzonderheden.

Op *29 November 1246* is er spraak van kleine tienden van Wesele, die aan het gasthuis zullen toekomen, en die op 10 December door Kanunnik Jan Van Ordren aan het gasthuis verkocht worden. Dit gebeurde mits verplichting van twee sisters koorn uit die tienden jaarlijks te betalen aan Aleidis, de dochter van Jan's broeder, ridder Gilbertus zoolang deze Aleidis zou begijn zijn. Ging ze echter tot een klooster dan zouden de twee sisters voor altijd aan het gezegde religieuse Huis blijven. (4)

Onder bisschop Niklaas van Fontaine (1248-1273) zijn de vermeldingen van Wuestwezel talrijker en tevens van meer belang.

14 Juni 1250. Gosuinus van Wesele en Ide, zijn vrouw hebben al hun goed te Wesele, zes bunders groot, dat ze van de abdij van Tongerlo in erfpacht hebben aan het gasthuis afgestaan, min de vruchtgebruiken gedurende heel hun leven. Als vergoeding betalen de vruchtgebruikers vier denieren op S. Remigius (1 Okt.)

3 Januari 1257. Het Gasthuis bekomt, op aanvraag, de bijzondere bescherming van de Paus voor de kerk van Wesele. (XIX, 47).

6 Februari 1262. H. de « commendator van de Tempeliers in Brabant en Haspengouw » verklaart dat het gasthuis destijds voldaan heeft aan den Tempel voor het leenrecht van de tienden van Wesel, die bij de gunst van den Hertog allodiaal (niet leenroerig) goed zijn gemaakt, hetgeen ze blijven zullen. (XIX, 48).

29 Juni 1265. Gosuinus van Wesele en Ida, zijn vrouw, hebben, met toelating van meesteres en bestuurders (provisours) op het goed van het gasthuis te Wesele gebouwen opgezet in tamelijk kostelijken trant.

Ziehier de vertaling der akte :

Begiftigingsbrief van goederen van het Kapittel (van O. L. Vrouw) te Wesele, bij erfrecht.

Aan allen, die deze brieven zullen zien, Egidius van Wineghem, deken, en het kapittel der Kerk van O. L. Vrouw te Antwerpen, Heil en ter kennisgeving der waarheid.

Weet dat wij onze goederen, alle oude en nieuwe te Wesele, met gronden, weiden en bosschen, zooals zij ons toebehooren, in erfpacht gegeven hebben aan Jan, zoon van Walter van Wesele, en aan zijn erfgenamen, om ze voor altijd

(4) XVIII, blz. 238. — XIX, blz. 44.

erfelijk te bezitten, zóó nochtans, dat hij en zijn erfgenamen, ieder jaar op het feest van den H. Remigius zullen gehouden zijn te betalen twintig schellingen Leuvensch en te leveren twee hennen; en op het feest van St Andries, apostel, vier sisters en drie veertelen korn, volgens Antwerpsche maat, met schade en haat, en bij iedere opeisching (1) der gezegde goederen drie schellingen Leuvensch, zoo dikwijls het zal gebeuren, dat wij deze opeischen, en ons trouw zullen beloven zooals onze andere pachters gewoon zijn te doen.

Gedaan en gegeven ten jare O. H. 1279 na H. Drievuldigheid.

Maart 1269. Gosuinus van Woestdorne, die hooger van Wesele heet, n zijn vrouw, Ida van Halle, maken een nieuw contract voor hun gebouwen op den grond van het gasthuis te Wuestwezel.

Dit zeer belangrijk stuk zal in « Wesalia » door E. H. Dr. Floris Prims gepubliceerd worden.

Onder bisschop Ingelram (1273-1285) vinden we :

23 December 1276. Een Antwerpsche schepenbrief die zegt dat de Overste van het Convent van het Gasthuis 12 pond hebben uitbetaald aan Theobaldus de Okele en Theodoricus de Sunderde voor hun afstand van rechten op gronden te Wesele die wijlen Gosuinus van Wistdoorne aan het gasthuis gegeven had. (XIX, 55).

26 September 1277. Voor Amman en schepenen van Antwerpen verklaren de neven van Gosuinus van Woestdoorne, Gosuinus en Theodoricus, dat zij geen rechten hebben in de gebouwen die hun oom te Wesele bouwde op het goed van het gasthuis, noch in den *molen* die Gosuinus samen met het gasthuis gebouwd heeft. (XIX, 55).

Deze studie over Kerkelijk Antwerpen, gaat, zooals hooger werd gezegd, over het tijdvak 1238-1296. Wat tot nu toe verscheen in de « Bijdragen » eindigt met 1286. Er blijft nu nog de vierde regeering, die van Willem van Henegouw (1286-1296) welke ook nog menige zaken voor Wuestwezel aan 't licht zal brengen.

Als dit laatste deel verschenen is zullen we onze lezers daarvan ook op hoogte brengen. (1)

(*Vervolgt*).

(1) De Latijnsche tekst luidt : « in qualibet requisitione ». *Opeisching* is wel de letterlijke vertaling. Hierdoor wordt echter bedoeld elke verandering van erfrechtbezitter. Aldus bij de dood van Jan van Wesele zal zijn erfgenaam het erfrecht op het goed der kanunniken bij dezen opnieuw ophalen of opeischen (requirere) en daarvoor buiten den gewonen jaarcijns drie schellingen ophalingsgeld betalen. De vertaling is dus woordelijk juist maar met misschien onverwachte beteekenis (F. P.)

(1) Terwijl « Wesalia » ter pers was, verscheen het nummer der « Bijdragen », waarin het vervolg der studie te lezen is. In ons volgend nummer zullen we dus onze lezers verder inlichten.

Ons Eigen Hoekje

Koninklijke Gilden.

In ons vorig nummer meldden we de verheffing tot Koninklijke Gilde der St Christoffelgilde. Onze Eere-Voorzitter, Baron R. de Kerc-hove d'Exaerde, ontving op 5 Maart II. het bericht dat Z. M. de Koning, ook aan onze twee andere gilden : St Sebastiaan (Handboog) en St Jaris (Kruisboog) den titel van Koninklijke Gilde heeft toegekend, zulks ter gelegenheid der viering van hun 400-jarig bestaan.

Onze hartelijkste gelukwenschen aan de twee oudste Wuestwezelsche gilden.

Gildefeesten.

Een vijfvoudige gebeurtenis uit het Wuestwezelsche gildeleven zal op 12 en 13 Mei a. s. feestelijk gevierd worden. De gilden St.-Christoffel, St.-Sebastiaan en St.-Joris werden verheven tot Koninklijke Maatschappij en de twee laatste bestaan bovendien meer dan 400 jaar.

Onze Kring werd aanzocht zijn medewerking te verleenen. Afgevaardigden maken deel uit van het Hoofdkomitee en van de twee Commissiën. De feesten staan onder het Eere-Voorzitterschap van Baron G. Holvoet en van Mgr. J. Jansen, vicaris-generaal, oud-deken van Esschen.

Het programma voorziet :

Op 12 Mei : Folkloristisch Congres, met tentoonstelling en uitvoering van Oude-Kempische dansen.

Op 13 Mei : Groote optocht. Prijskampen. - *Kampioenschietingen*. Premiën aan mooiste en verstkommende groepen. - *Vaandelwedstrijd*. - *Vendelzwaaien*. - *Uitvoering van oude Kempische Dansen*, enz.

Aan prijzen en premiën wordt een bedrag van 5000 fr. uitgelooft.

De Wuestwezelsche gildefeesten moeten een ware uiting zijn van echt Kempisch volksleven, van ware schuttersleute en gildevermaak, een machtige gildebetooging vol kracht en leven.

Onze leden zullen een bijzondere uitnoodiging ontvangen; wij hopen dat ze in groot getal zullen tegenwoordig zijn op de congresszitting van 12 Mei. Op de dagorde :

1. Openingsrede door den Voorzitter van het Hoofdkomitee.
2. Vershillende toespraken.
3. Voordrachten :

a) « De burgerlijke bewapening in onze streken in de Middeleeuwen », door E. H. D' Fl. Prims.

b) « De Schuttersgilden in het oud-Kempische Volksleven », door Hub. Kunst.

c) « De drie Wuestwezelsche schuttersgilden », door K. Peeters.

De heer Fr. Claes, Conservator der Musea « Steen » en « Vleeschhuis » te Antwerpen, helpt mede aan de inrichting der tentoonstelling en stelt een gedeelte zijner prachtige persoonlijke verzameling ten toon.

Leden van den Oudheidkundigen Kring, weest op uw post!

Boekennieuws

GAB. CELIS, pr. *Door het Leven heen. Volksgebruiken*. 23 blz. (Bij den Schrijver : Heirnislaan, 5, Gent).

De Eerw. Heer G. Celis, Conservator van het Museum voor Folklore van Oost-Vlaanderen heeft reeds een tiental folkloristische werken van eerste gehalte op zijn actief. In « Door het Leven heen » heeft hij de volksgebruiken verzameld, die aan een menschenleven verbonden zijn « van de wieg tot aan het graf ». Worden zoo behandeld : het kind, de kinderjaren, de jeugd, het huwelijk, bij ziekte en overlijden.

We kunnen dit werkje aanzien als een uitbreiding van hetgeen schrijver reeds bondig behandelde in Hoofdstuk II zijner studie over Folklore, uitgegeven door de Kath. Vl. Hoogeschooluitbreiding te Antwerpen. (Verhand. n° 236, — blz. 24-45).

Aangenaam en boeiend verteld, worden de aloude gebruiken vastgelegd en bewaard voor het nageslacht. Zeker zal dit werkje door iedereen, liefhebbers van Folklore en gewone mensen, met belangstelling gelezen worden.

K. P.

STAN VERELST. *De Sint-Sebastiaansgilde van Hagenbroek* (Lier). Overdruk uit « Lier, Vroeger en Nu », 1e jg. 1927, nr. 6). 16 blz. + 2 platen.

Van weinige oude gilden kan met zekerheid het jaartal der stichting bepaald worden. Dit is voor deze gilde ook het geval, echter besluit schrijver uit zekere aanduidingen (jaartal op breuk en notitie van 1889) dat als stichtingsjaar 1643 dient aangegeven. De twee kostbaarste voorwerpen breuk (vanaf 1643) en vaandel (1767) worden uitvoerig beschreven. Met het afschrift van het reglement en aanduidingen betreffende de verschillende functiën vormt deze bijdrage een flink geschiedkundig overzicht dezer oude gilde.

De twee prachtige cliché's (breuk en vaandel) verhoogten ten zeerste de waarde der brochure.

JAN VAN BOSSCHE, *Liederen en Gedichten*, opgezocht en verzameld door Eduard Van Dooren, rustend onderwijzer en schepen van

Onderwijs te Vracene. - Uitg. Drukk. L. Van Melle & Zonen, Gent.
Prijs 5 fr. (119 blz. + muziektekst).

Jan Van Bossche (Vracene 1776 - Sinaai 1845), eerst timmerman, door eigen studie onderwijzer, was een van die dorpschoolmeesters, die door hun bekwaamheid en omgang een heele gemeente in handen hielden en loooger-op voerden. Van Bossche voelde 't lief en 't leed van zijn dorpsgenooten en, wat er ook voorviel, steeds had hij een lied of een rijmpje gereed. Al deze liederen en gedichten, behoudens enkele die verloren gingen, heeft de heer Ed. Van Dooren heel ijverig opgezocht en in een bundel uitgegeven. Naast veertien Meilieder en (de beste brokken uit het bundel) vinden we spelregels en diktaten op rijm, gelegenheidsliederen, hekeldichten, enz., alles te zamen een honderdtal dichtstukjes. In zijn inleiding geeft de verzamelaar een levensschets van den volksdichter.

De heer Van Dooren heeft zeer verdienstelijk werk geleverd. Een paar foto's, b. v. van Jan Van Bossche, van het huis waarin hij onderwees, had hij echter wel mogen bijvoegen.

Alhoewel meer van plaatselijk belang, zal het werk van Van Bossche ook elders graag gelezen worden.
K. P.

Brievenbus

E. H. G. C., GENT. — Zeker bestond in de St.-Jorisgilde het schieten van den vogel (Papegay). Zulks wordt behandeld in art. 14-21 der « Chaerte ». Het vogel-schieten werd alleen toegepast bij de Koningschieting. - Uit de rekeningen van het gild blijkt dat de « wippe » telkens opnieuw werd opgericht. Heel het jaar door deed men maandscheuten (oefeningen) op blazoenen of « witten » op een « doel » geplaatst.

Nota. — De E. H. G. Celis schrijft ons : « Het schieten naar den Papegaai geschiedde te Gent op de volgende wijze : Op de wijk van een molen werd een stok vastgemaakt, hij mat 2 of 3 meter; daarop werd een vogel geplaatst en dan tot doel der schutters gegeven. Nergens heb ik iets dergelijks ontmoet, daarom vraag ik of bij U, of in den omtrek, zoo iets gekend is. » Lezers uit den omtrek, die hierover iets kunnen mededeelen, worden vriendelijk verzocht zulks te berichten aan onze Redactie.

te erichten aan onze Redactie.

Z. E. H. F. PEETERS, OOSTERHOUT.

Hendrik Adriaan Peeters (geb. Calmpthout, ± 1720, + W. 8 Mei 1795)
gehuwd Wuestwezel, 6 Juli 1754, met Anna Van de Wouwer.

Hendrik Peeters (geb. W. 1 Nov. 1764, + W. 16 Mei 1827).
gehuwd met Cornelia Palsen (+ W. 1843).

Guillaume Peeters (W. 9 floréal, jaar VI).

Deze familie Peeters was een handelaarsfamilie, die woonde op het gehucht Achterbroeck, onder Wuestwezel. Ze is afkomstig van Calmpthout, dus dient daar verder gezocht.

Leo Kuylen, Oorderenweg, 1, Eeckeren.
 Jos. Leys, Dorp, 87.
 E. P. Libertus, o. f. m. klooster, Oever, Antwerpen.
 Louis Maes, kunst- en kerkmeubelen, Sint-Lenaerts.
 G. Mariën, Topaasstraat, 19, Berchem.
 Karel Meerbergen, prov. raadslid, Osystraat, 24, Antwerpen.
 M. Mertens, Cogels-Osylei, Berchem.
 Leo Michielsens-Van Beeck, schoolopziener, Cappellen.
 M. Moors, onderwijzeres, Hoogstraten.
 Ant. Mortelmans, Rolwagenstraat, 17, Antwerpen.
 Jos. Mortelmans, Berthoutstraat, 22, Berchem.
 P. J. Nuytemans, Oud-Gooreind.
 A. Ooms, Viersel.
 V. Ortenzi, Oude Koornmarkt, 58, Antwerpen.
 Const. Peeters, Dorp, 108.
 Edward Peeters, Pyckestraat, 21, Antwerpen.
 Flor. Peeters, sigarenfabrikant.
 E. H. F. Peeters, pastoor, Oosterhout (Holl.).
 Louis Peeters, Hoevenschebaan, 6-8, Cappellen.
 René Peeters, fotograaf.
 Fl. Pellaers, Kleine Beerstraat, 30, Antwerpen.
 L. Pellaers-Van Beeck, Doornboomstraat, Hove.
 Edw. Pourbaix, brouwer, Gooreind.
 Victor Ribbens, Achterbroeck.
 Alb. Schöller, St. Pietersnieuwstraat, Gent.
 Dr L. Schöller, St. Pietersnieuwstraat, Gent.
 J. Segers-Reusens, Gitschotellei, 100, Borgerhout.
 Jos. Snepvangers, Lange Leemstraat, 73, Antwerpen.
 Willem Snepvangers, Dorp, 89.
 Jhr. Mr. M. W. Snoeck, Koestraat, 8, Zwolle (Holl.)
 Lod. Staepels, schilder.
 L. Stroobant, Voorzitter « Taxandria », Oostmalle.
 J. Thielemans, Heyvaertstraat, Schaerbeek.
 Frans Tiebos, Rudolfstraat, 11, Antwerpen.
 Louis Tiebos, Lange Dijkstraat, 78, Antwerpen.
 Eugèn Van Beeck, gemeentesekretaris.
 Jul. Van Beeck, Handelslei, 53.
 Louis Van Beeck, Maarsch. Fochlaan, 88, Schaerbeek.
 E. H. Dr. Van Dregt, pastoor, Nieuwmoer.
 E. H. Henri Van Bueren, pastoor, Borsbeek.
 Karel Van den Branden, Esschen-Wildert.
 Henri Van den Heuvel, aannemer.
 Wed. J. Van den Heuvel en Kind., Hotel « De Ster ».
 E. H. Lod. Van der Jonckheyd, leeraar.
 Neel Van Deuren, Milisstraat, 48, Antwerpen.
 Prof. Dr H. J. Van de Weyer, hoogleeraar, Leuven.
 Alf. Van de Wiele, Van Schoorstraat, 99, Schaerbeek.
 J. Van Elsacker, Duffelaerhof, Achterbroeck.
 E. H. J. van Genck, pastoor, Achtmaal-Zundert (Holl.).
 V. Van Himbergen, gemeentesekretaris, Raevens.
 J. G. A. van Hogerlinden, Arnhem (Holl.).
 E. H. van Horenbeek, pastoor, Gooreind.
 Frans Van Hoydonck, onderwijzer, Esschen.
 Frans Van Hoydonck-Hens, brouwer, Wernhout-Zundert (Holl.).
 Jozef Van Hoydonck, gemeentebediende.
 Wed. Van Laerhoven-Van Beeck, Venusstraat, 44, Antwerpen.
 Frans Van Looveren, brouwer.
 H. Vanmassenhove, ontvanger tolrechten.
 Baron L. van Pottelsberghe de la Potterie, Melle.
 Baronnes L. van Pottelsberghe de la Potterie, Kasteel « Sterbosch ».
 A. Van Pul, rijksveearts.
 E. H. J. Van Roey, onderpastoor, Esschen.
 Dirk Vansina, letterkundige, Gooreind.
 J. Van Uytbergen, du Fourneustr. 29, Berchem.
 Al. Van Oers, Hertog Jan II straat, Erps-Querbs.
 Modest Verellen, wisselagent, Calmpthout.
 Th. Verellen, brouwer.
 Eug. Verheyen, Van Beersstraat, 6, Antwerpen.
 Ern. Verlooy, villa « 't Heibieke » Brasschaet-Polyg.

Constant Vervoort, postontvanger.
 Willem Vorrsselmans, drukker-uitgever, Zundert (Holl.).
 Fr. Wouters, Bestuurder gevangenis, Tongeren.

LEDEN :

- Alf. Akkermans, Bleeken.
- I. Anthonissen, Kruisweg.
- J. Appelian, Van de Wiellei, 54, Brasschaat.
- Louis Bervoets, Van den Houthe's lei, 3, Deurne.
- Corn. Boden, Westdoorn.
- Frans Boden, Westdoorn.
- Jan Boden, Westdoorn.
- Louis Boden, Westdoorn.
- L. Boden, Westdoorn.
- Ben Braekman, ontvanger belastingen, Weteren.
- C. Braspenning-Herrygers, Sterbosch.
- Jan Brat, Dodoensstr., 12, Borgerhout.
- L. Bresseleers, onderwijzer, Loenhout.
- V. Breugelmans, Achterbrug, 149.
- E. H. Kanunnik Broeckx, pastoor-deken, Contich.
- L. Cornelissen, Heyslagsche baan, Brasschaat.
- Jan De Clerck, onderwijzer, Schooten.
- Jan Delcroix.
- G. De Ridder, Architect, Lozanastr. 90, Antwerpen.
- Ed. De Vrin, Edelincxstraat, 24, Antwerpen.
- Aug. De Winter, Boerhavestraat, 29, Antwerpen.
- J. Dupont, Augustynenstraat, Antwerpen.
- P. Dupont, Verbondstraat, 31, Antwerpen.
- Corn. Elst, Van Vaerenbergstraat, 6, Berchem.
- Kanunnik A. Erens, Archivaris Abdij Tonger-Adr. Francken, Baan. [loo.
- L. Francken, Boerhaevestraat, 22, Antwerpen.
- Jan Freyters, Handelslei.
- Mme E. Frison, Lange Van Peltstraat, 32, Antwerpen.
- Em. Goetstouwers, Calmpth. steenweg.
- Felix Goris, Handelslei.
- J. Govaers, Korte Van Pelstraat, 15, Antwerpen.
- Jul. Hens, Dorp, 49.
- Louis Hens, provinciaal raadslid, Pulderbosch.
- Jan Hertoghs, Handelslei.
- Alf. Herrygers, Kruisweg, 103.
- Jan Herrygers, Paal, 190.
- J. Hofmans, Bestuurder der Melkerij.
- E. H. Kanunnik Jansen, O. P. archivaris der stad Turnhout.
- C. Kerremans, Handelslei, 60.
- August Kockx.
- C. Kockx, Polderstraat, 192.
- J. Kockx, Van der Keilenstr. 34, Antwerpen.
- E. H. Kanunnik J. Laenen, archivaris v. h. Aartsbisdom, Mechelen.
- A. Leenaerts, Walenstraat, 44, Antwerpen.
- Jan Leenaerts, Eikestraat, 9, Berchem.
- Jozeif Leenaerts, Baan.
- Louis Luyckx, Beersgat, 99.
- G. Meeusen, gemeentearchivaris, Esschen.
- Frans Meeussen, melkerijbestuurder, Loenhout.
- M. Meylaerts, Posterijhof, Gooreind.
- Corn. Neys, Heiken.
- F. Nickmans, Van de Wervestraat, 61, Antwerpen.
- Aug. Oerlemans, Dorp, 110.
- Fr. Oerlemans, Dorp, 110.
- Frans Paelinckx, Achterbrug.
- Frans Paelinckx, Steenweg Nieuwmoer.
- Fr. Pauwels, Elf Novemberstraat, 52, Merxem.
- Flor. Peeters, leeraar M. O., Breda (Holl.).
- Frans Peeters, onderwijzer, Euschen.
- Jan Peeters, hovenier, Calmpthout.
- K. Peeters, Dorp, 82.
- Maria Peeters, Bestuurster Naad- en Snij-school.
- Hendrik Pockelé, gemeentebediende.
- Louis Pockelé, trambediende.
- Karel Roelands, Kruisweg, 167.
- J. Roelen, Baan, 94.
- L. Schrijvers, provinciaal raadslid, Gooreind.
- E. H. L. Soons, Onderpastoor, Santhoven.
- Alfons Staepels, Kruisweg.
- P. J. Van de Locht, Dorp, 104.
- Frans Van den Bergh, Ginhaven.
- Jozeif Van den Bergh, Baan.
- P. Van den Broeck, Molenstraat, 112.
- P. Van den Broeck, Hamme (O. Vl.).
- M. Van den Keybus, Westdoorn.
- Alf. Van der Jonckheyd, Dorp, 69.
- Corn. Van der Jonckheyd, Handelslei.
- Clem. Vandoninck, onderwijzer, Meerhout-Gestel.
- H. Van Dyck, brouwer, Loenhout.
- J. Van Sand, Bredabaan, 160, Brasschaat.
- J. Van Tichelt, Bredabaan.
- Louis Van Geel, Dorp, 112.
- Fernand Van Gelder, Edw. Pecherstraat, 22, Antwerpen.
- Math. Van Gils, Heiken.
- Em. Van Hoeydonck, Polderstraat, 194.
- Em. Van Hoydonck, Polderstraat, 200.
- Jozer Van Looveren, Breikelen.
- Jozeif Van Looveren, Baan, 95.
- Jozeif Van Oevelen, Achterbroeck.
- J. Van Wyck, Vinkenstraat, 30, Antwerpen.
- Gerard Verstraelen, Vrijheid, Hoogstraten.
- Jozeif Verellen, bediende, Dorp, 21.
- Corn. Vermeiren, Kl. Biest.
- St. Verelst, onderwijzer, Lier.
- Jan Verstraelen-Cox, Dorp.
- Al. Vervoort, Mutsaertstraat, 38, Antwerpen.
- Karel Vervoort, bediende.
- Alf. Weygers, Handelslei.
- Alf. Wouters, notaris, Merxplas.

Te verkrijgen op het Sekretariaat van den Oudheidkundigen Kring :
Wuestwezel en de Oorlog 1914-1918, door J. TYSMANS ... 3,50 fr.
Overzicht der Dagbladpers. (Gelegenheidsnum. van *Wesalla*) 2,— fr.
Verschenen jaargangen Wesalia ... 7,50 fr.
 Afzonderlijke nummers ... 2,— fr.